

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos> E-mail: cbos@pol.pl

BS/106/93/94

RADNI O REFORMACH LOKALNYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC '94

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Już na początku roku, w związku z tegorocznymi wyborami samorządowymi, pojawiły się projekty zmian sposobu powoływania władz gminnych. Nastąpiło także spowolnienie wdrażania programu pilotażowego, a co za tym idzie - zapowiadanej od dawna reformy powiatowej. Wszystko to tworzyło znaczne perturbacje w sytuacji prawnej gmin i ich usytuowaniu w systemie władz kraju.

Radni mijającej kadencji wypowiedzieli się na ten temat w sondażu przeprowadzonym przez CBOS¹.

Wybory władz gminnych

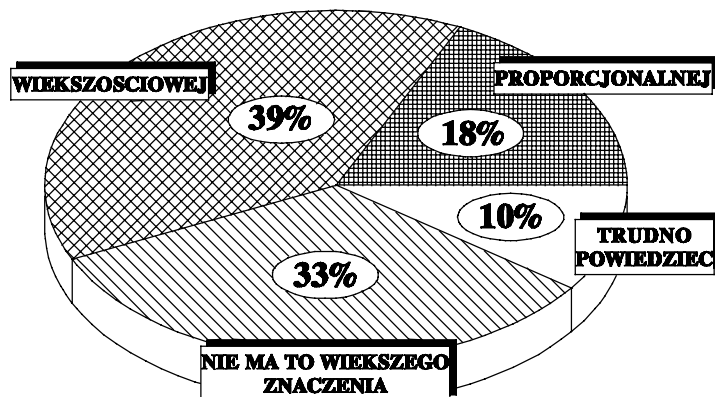
Jedną z propozycji dotyczyła zmiany ordynacji wyborczej w gminach liczących 15-40 tys. (według innych wersji - 10 tys.) mieszkańców. Obowiązująca w nich większościowa ordynacja miałaby być zastąpiona proporcjonalną. Ten z pozoru techniczny zabieg wywołał wiele kontrowersji - przedstawiciele samorządów interweniowali u prezydenta obawiając się nadmiernej polityzacji rad.

Wśród ankietowanych radnych znacznie więcej jest zwolenników ordynacji większościowej niż proporcjonalnej. Trzeba jednak pamiętać, że zdecydowana większość spośród nich mieszka w gminach, w których obowiązuje właśnie takie prawo wyborcze. Może to być więc opowiedzenie się za rozwiązaniem lepiej znanym z własnych doświadczeń.

---

¹ Badanie "Radni '94" - współfinansowane przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej i CBOS - zrealizowano w dniach 4-15 marca '94 na 794-osobowej próbie losowej radnych.

RYS. 1. CZY UWAŻA PAN(I), ŻE DLA PANA(I) GMINY LEPIEJ BY BYŁO, GDYBY WYBORY DO RADY ODBYWAŁY SIĘ WEDŁUG ORDYNACJI:

Rodzaj ordynacji wyborczej nie ma - w opinii jednej trzeciej radnych - większego znaczenia dla ich gminy, dalszych 10% - nie ma wyrobionego zdania na ten temat. Wyniki te nie dają jednoznacznej oceny, która z ordynacji jest przez radnych preferowana.

Radni małych gmin, w których odbywają się wybory większościowe, wyraźnie preferują takie prawo wyborcze. Dotyczy to także respondentów z gmin liczących 15-40 tys. mieszkańców, w których miała być wprowadzona ordynacja proporcjonalna, co byłoby wbrew opiniom przeważającej części radnych tych gmin.

Tabela 1

w procentach

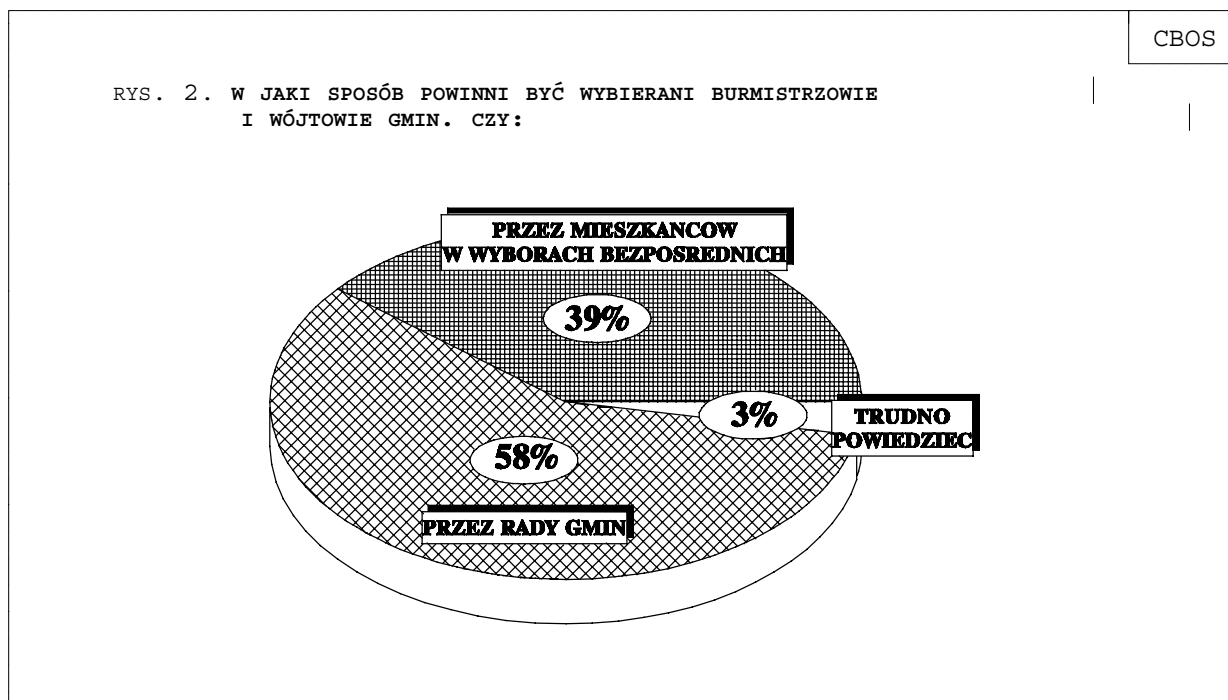
Preferowana ordynacja	Preferowana ordynacja w gminach różnej wielkości		
	do 15 tys.	15-40 tys.	powyżej 40 tys.
Proporcjonalna	14	16	33
Większościowa	41	43	33
Obojętne	35	30	27
Trudno powiedzieć	10	10	7

Gdyby próbowano przeprowadzić operację odwrotną - wprowadzić ordynację większościową w największych gminach - najprawdopodobniej napotkałoby to znacznie mniejszy opór samorządowców. Opinie radnych tych gmin są bowiem podzielone - jedna trzecia spośród nich opowiada się zarówno za ordynacją większościową, jak i proporcjonalną. Tak więc ordynacja większościowa jest zdecydowanie preferowana tam, gdzie obowiązuje, natomiast ordynacja proporcjonalna nie uzyskuje przewagi w żadnym typie gmin.

Nie ma takiej grupy radnych, która preferowałaby proporcjonalne prawo wyborcze. Największą popularnością cieszy się ono wśród radnych mieszkających w największych miastach (powyżej 100 tys. ludności) i robotników (których jest jednak niewiele wśród członków samorządów lokalnych). W żadnej z tych grup ordynacja proporcjonalna nie jest popularniejsza niż większościowa. Ta ostatnia zaś najwięcej sympatyków zdobywa wśród radnych w dużym stopniu interesujących się polityką, kilka razy w tygodniu uczestniczących w praktykach religijnych i uzyskujących najwyższe dochody.

Preferencje dotyczące ordynacji wyborczej wiążą się z zamiarem ponownego kandydowania na radnego. Ci, którzy wolą ordynację proporcjonalną, częściej deklarowali zamiar kandydowania w wyborach (42%) niż zwolennicy większościowego prawa wyborczego (32%).

Poza zmianą ordynacji wyborczej do rad gminnych projektowano także zmianę sposobu wyboru burmistrzów i wójtów. Propozycja ta została jednak odrzucona przez większość radnych. Wolą oni utrzymać zasadę powoływania przewodniczących zarządu gminy przez rady. Zważywszy jednak, że wprowadzenie w gminach bezpośrednich wyborów wójtów byłoby znacznym uszczupleniem kompetencji radnych, to 39% - spośród tych, którzy opowiedzieli się za takim właśnie sposobem wyboru - należy uznać za pokaźną liczbę.

Od razu rodzi się pytanie, czy w większości nie są to przypadkiem radni nie zamierzający ubiegać się o kolejną kadencję, a więc *de facto* nie opowiadający się za uszczupleniem swoich kompetencji? Okazuje się, że występuje taka zależność - częściej za wyborami bezpośrednimi opowiedzieli się ci radni, którzy nie zamierzali ponownie kandydować. Było im łatwiej zgodzić się na uszczuplenie władzy rady niż tym, którzy ubiegali się o powtórny wybór.

Tabela 2

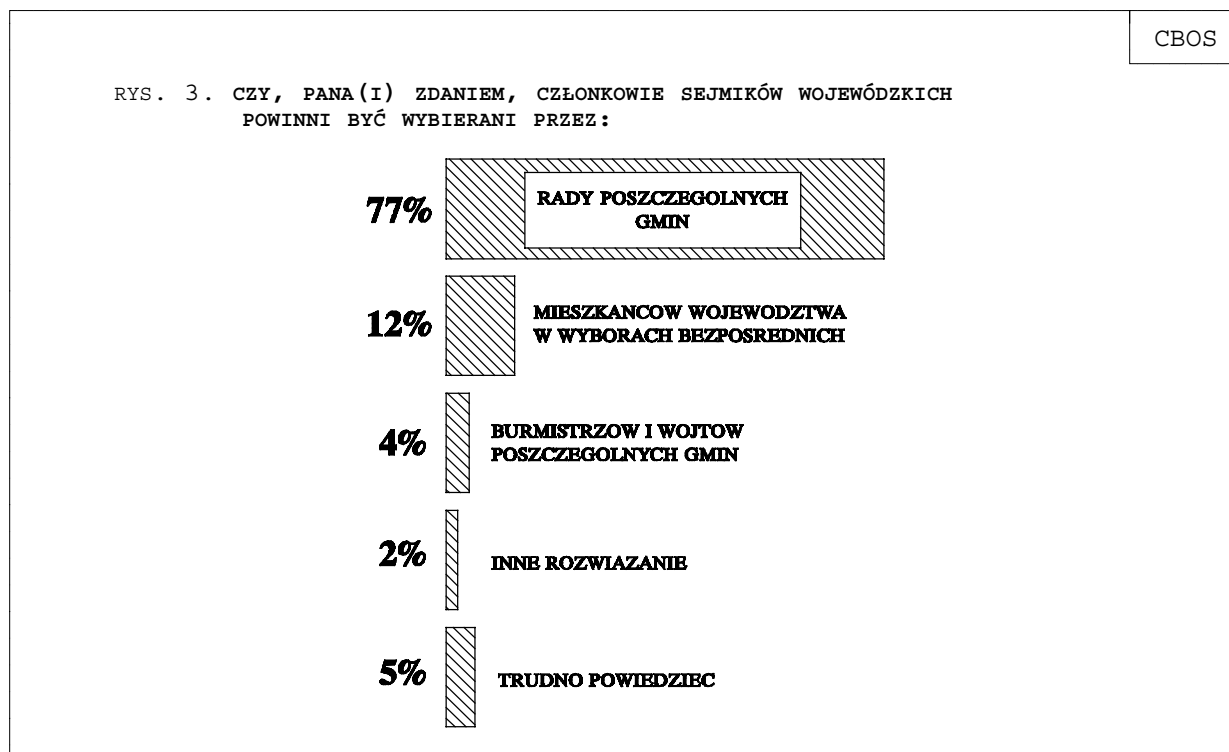
w procentach

Czy zamierza kandydować w wyborach do rad gminnych?	Kto powinien wybierać wójta i burmistrza?		
	Mieszkańcy gminy	Radni	Trudno powiedzieć
Tak	30	67	3
Nie	46	52	3
Trudno powiedzieć	37	60	3

Za bezpośrednimi wyborami przewodniczących zarządów gmin opowiadają się najczęściej

radni z małych miast - do 20 tys. ludności. Są to przeważnie miejscowości, w których obowiązuje większościowa ordynacja, wymagająca od wyborców większej samodzielności niż w przypadku wyborów proporcjonalnych, a z drugiej strony - powodująca, że związki między radnymi a wyborcami są silniejsze. W odróżnieniu od wsi są to przeważnie siedziby władz gminnych, a więc ich mieszkańcy mają z nimi bliższy kontakt. W tej sytuacji nie może dziwić, że właśnie radni z małych miast byłiby najbardziej skłonni zwiększyć uprawnienia i odpowiedzialność mieszkańców gminy.

Niewielu jest radnych, którzy chcieliby uszczuplenia swoich kompetencji przy powoływaniu sejmików wojewódzkich. Ponad trzy czwarte uważa, że to właśnie rady powinny delegować tam swoich członków. Zaledwie 12% chciałoby, żeby sejmiki były wybierane w wyborach bezpośrednich, co musiałoby się wiązać ze znacznym poszerzeniem ich uprawnień.

O poszerzeniu uprawnień sejmików mówi wprost co trzeci radny. Ich zdaniem, sejmiki powinny w niektórych sprawach mieć głos stanowiący. Zbliżony odsetek respondentów twierdzi jednak, że sejmiki w ogóle nie powinny powstawać, a nieznacznie mniej (26%) uważa obecne rozwiązanie za dobre. Chcą więc oni, by sejmiki miały tylko głos doradczy.

Radni, którzy opowiadają się za przyznaniem sejmikom w niektórych sprawach uprawnień stanowiących, najczęściej mają na myśli kwestie finansowe (31%) - podział budżetu wojewódzkiego, subwencji i innych środków finansowych oraz personalne (25%) - wybór wojewody, dyrektorów Urzędu Wojewódzkiego i administracji terenowej. Byłoby to więc znaczne poszerzenie zakresu samorządności, a przy jednoczesnym wprowadzeniu zasady wyborów bezpośrednich - zakres samorządności województw byłby porównywalny z samorządnością gmin. Radnych opowiadających się za takim rozwiązaniem jest jednak niewiele (4%). Najliczniejsi (27%) są ci, którzy preferują "samorządność delegowaną" - sejmiki mają duże uprawnienia, lecz wybierane są przez rady gminne. Stanowiłoby to jednoczesne wzmocnienie sejmików i rad gminnych. Być może w tym - między innymi - należy upatrywać popularności tego rozwiązania wśród radnych.

Opinia o zakresie uprawnień sejmików jest ściśle związana z oceną działalności własnego sejmiku wojewódzkiego. Ci, którzy uważają, że pracuje on dobrze, praktycznie nie negują potrzeby jego istnienia - opowiadają się za wzmocnieniem pozycji sejmiku lub pozostawieniem mu obecnych uprawnień. Natomiast radni niezadowoleni z sejmiku bardzo rzadko chcą zachować obecne jego uprawnienia lub je wzmocnić. Ponad połowa z nich uważa, że sejmiki nie powinny istnieć.

Tabela 3

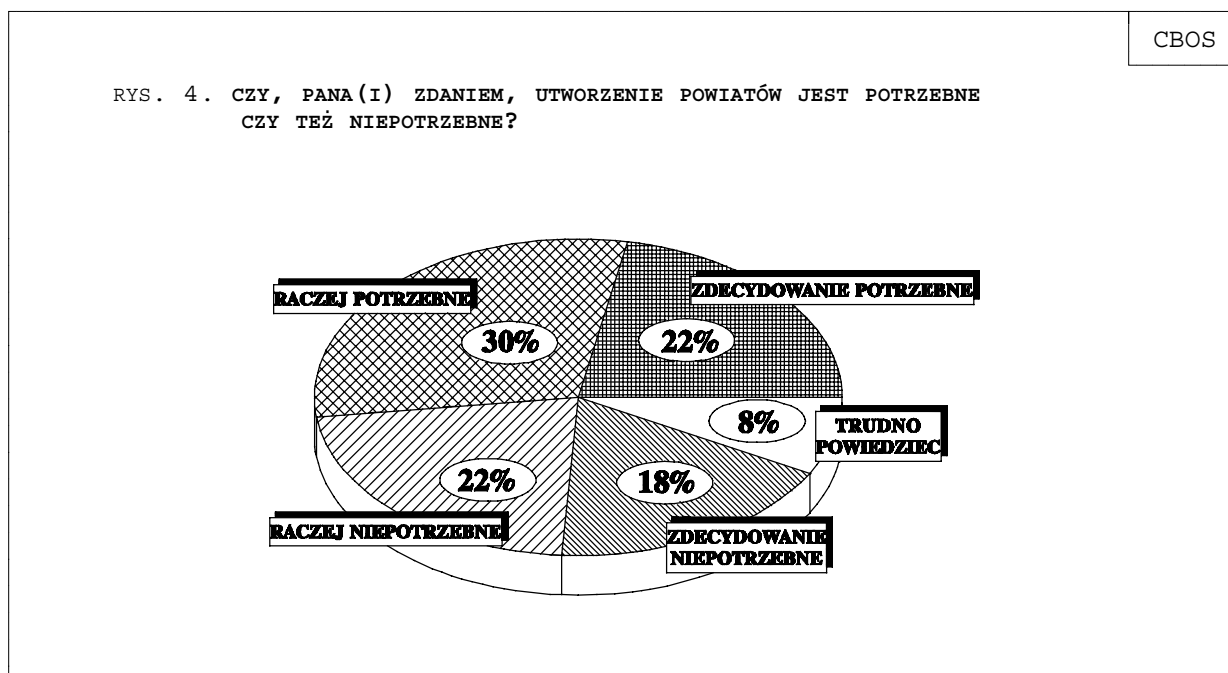
w procentach

Ocena działalności sejmiku danego województwa	Opinie o uprawnieniach sejmików wojewódzkich				
	nie zmieniać	wzmocnić	nie powinno być sejmików	trudno powiedzieć	ogółem
Korzystna	44	43	5	8	47
Niekorzystna	8	21	58	13	39
Trudno powiedzieć	13	19	28	41	14

Opinie o reformie powiatowej

Centralnym punktem reform administracji publicznej miało być utworzenie powiatów. Wśród radnych przeważa (52%) opinia, że jest to potrzebne, jednak 40% ankietowanych jest temu przeciwnych. Przekonanie takie wyraża ponad połowa kobiet, rolników i osób o poglądach lewicowych.

Można więc powiedzieć, że rząd lewicowo-chłopski wstrzymując tempo reform administracyjnych postępuje zgodnie z poglądami swojego elektoratu. Jednak trudno ustalić, co jest skutkiem, a co przyczyną - czy program partii dostosowano do poglądów ich sympatyków czy też sympatycy rządzących partii zostali przez nie zniechęceni do reform samorządowych.

Za pierwszą z tych interpretacji przemawia fakt, iż opinie o utworzeniu powiatów zależą od wielkości miejscowości, w której mieszka radny - im mniejsza miejscowość, tym częstszy sprzeciw wobec wprowadzania powiatów. Można więc przypuszczać, iż poglądy te uzależnione są od szans awansowania danej miejscowości do rangi miasta powiatowego.

Okazuje się, że radni mieszkający w miastach, które stałyby się powiatowymi, znacznie częściej opowiadają się za reformą niż mieszkańcy pozostałych miejscowości. Opinia ta jest więc także wyraźnie uzależniona od interesów respondentów.

Tabela 4 w procentach

Opinia o reformie powiatowej	Radni z gmin, które:	
	będą siedzibą powiatów	nie będą siedzibą powiatów
Potrzebna	71	44
Niepotrzebna	22	48
Trudno powiedzieć	7	8
Ogółem	32	66

Wypowiedzi radnych dowodzą, że nowy podział na powiaty nie wzbudziłby zbyt wielu kontrowersji i sprzeciwów. Nieliczni bowiem ankietowani są niezadowoleni, że ich gmina miałaby się znaleźć właśnie w tym powiecie. Ponad połowa radnych jest z tego bardzo zadowolona, a ponad jedna czwarta - raczej zadowolona. Nawet w gminach, które nie miałyby się stać siedzibą nowych władz powiatu proponowany podział rzadko wzbudza sprzeciw.

Tabela 5 w procentach

Radni z gmin, które:	<i>Czy jest Pan(i) zadowolony(a) z tego, że Pana(i) gmina miałaby znaleźć się właśnie w tym powiecie?</i>				
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
- będą siedzibą powiatu	76	18	2	2	2
- nie będą siedzibą powiatu	47	30	8	8	4
Ogółem	57	26	6	6	4

W tabeli pominięto wypowiedzi radnych, którzy nie wiedzą, w jakim powiecie ma się znaleźć ich gmina (3% ogółu) i czy ma w niej znaleźć się siedziba powiatu (1%)

Opinie o potrzebie wprowadzenia reformy powiatowej są wyraźnie uzależnione od interesów radnych i ich gmin. Okazuje się, że silny jest także wpływ zadowolenia z przydzielenia do takiego, a nie innego powiatu. Można więc stwierdzić, że na reformę administracyjną kraju radni patrzą przede wszystkim przez pryzmat interesów własnych gmin.

Tabela 6

w procentach

<i>Czy jest Pan(i) zadowolony(a) z tego, że Pana(i) gmina miałyby znaleźć się właśnie w tym powiecie?</i>	Ocena przydatności reformy powiatowej		
	potrzebna	niepotrzebna	trudno powiedzieć
Zdecydowanie tak	63	30	7
Raczej tak	47	44	9
Raczej nie	21	75	4
Zdecydowanie nie	19	79	2
Trudno powiedzieć	28	53	19

Ostatnio wprowadzonym szczeblem pośrednim między administracją gminną a wojewódzką był rejon administracyjny. Stanowi on swego rodzaju namiastkę powiatu, choć jest jednostką administracji państwowej, a nie - jak projektowano w przypadku powiatu - samorządowej.

Ponad połowa ankietowanych uważa, że rejony nie powinny w ogóle istnieć. Tyle samo osób w 1990 roku negatywnie oceniało decyzję o ich powołaniu. Można przypuszczać, że część radnych, którzy aprobowali tę reformę przed czterema laty, ma obecnie wątpliwości. Większa była bowiem grupa respondentów uważających tę decyzję za właściwą niż tych, którzy obecnie twierdzą, że utworzenie rejonów się sprawdziło.

		CBOS	
1994			
W trakcie powoływania rejonów administracji państwowej wiele było kontrowersji wokół tej inicjatywy. Czy - z perspektywy czasu - rejonny sprawdzili się czy też lepiej, żeby ich nie było?			
Sprawdziły się		20%	
Lepiej, żeby ich nie było		57%	
Trudno powiedzieć		23%	
1990			
Jak wiadomo, ostatnio zostały powołane tzw. rejony, obejmujące swym zasięgiem kilka gmin. Czy uważa Pan(i) tę decyzję za właściwą?			
Zdecydowanie tak		8%	} 33%
Raczej tak		25%	
Raczej nie		28%	} 56%
Zdecydowanie nie		28%	
Trudno powiedzieć		11%	

Warto podkreślić, że stosunek do rejonów i powiatów jest zasadniczo odmienny. Radni znacznie lepiej oceniają powołanie najwyższego organu samorządowego (powiatów) niż najniższego organu administracji państwowej (rejony).

★

★   ★

Przed wyborami samorządowymi pojawiło się wiele propozycji nowych rozwiązań w organizacji władz lokalnych. Nastąpiły też zmiany w projektowanych wcześniej reformach - najważniejszą z nich jest rezygnacja z szybkiego wprowadzenia powiatów.

Znaczna część proponowanych zmian była sprzeczna z poglądami większości radnych, którzy opowiadają się za utworzeniem powiatów, sprzeciwiają się bezpośrednim wyborom burmistrzów i wójtów, niechętnie patrzą też na możliwość poszerzenia zakresu ordynacji proporcjonalnej. Dotyczy to także radnych z tych gmin, w których - według propozycji - miała nastąpić zmiana ordynacji.

Wiele opinii radnych wyraźnie wiąże się z interesami ich gmin i osobistymi. Dlatego też ci, którzy chcą pełnić tę funkcję kolejny raz częściej sprzeciwiają się uszczupleniu kompetencji rad przez wprowadzenie bezpośrednich wyborów przewodniczących zarządów gmin. Ci zaś, którzy nie zamierzali kandydować w obecnych wyborach byli bardziej skłonni zaaprobować tę zmianę. Do bezpośrednich wyborów burmistrzów najlepiej przygotowani są radni z małych miast, których społeczność jest zwykle dobrze zintegrowana i ma bliski kontakt z radą. Na tej podstawie można przypuszczać, że miejscowości te są też dobrze przygotowane do reformy powiatowej.

Wstrzymanie wprowadzenia powiatów jest zbieżne z poglądami radnych o poglądach lewicowych i rolników. Jeśli przyjąć, iż ich opinie są pierwotne w stosunku do decyzji rządu (a nie przez decyzje ministrów "urobione"), można stwierdzić, iż poczynania rządu są w tej materii zbieżne z oczekiwaniami grup stanowiących ich elektorat.

A N E K S

Tabela 1. Czy uważa Pan(i), że dla Pana(i) gminy lepiej by było, gdyby wybory do rady odbywały się według ordynacji: 1 - proporcjonalnej; 2 - większościowej; 3 - nie ma to większego znaczenia

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	18	39	33	10	793
Płeć					
Mężczyźni	18	39	33	10	708
Kobiety	15	39	34	12	85
Wiek					
do 34 lat	22	40	30	9	93
35-44	19	39	30	11	315
45-54	17	35	40	8	201
55-64	15	43	31	11	142
65 lat i więcej	14	40	38	7	42
Miejsce zamieszkania					
Wieś	15	38	36	11	512
Miasto do 20 tys.	11	43	38	8	88
od 21 do 100 tys.	22	41	29	8	103
101 tys.i więcej mieszk.	37	39	19	6	90
Wykształcenie					
Podstawowe	8	31	46	15	126
Zasadnicze zawodowe	20	38	27	15	142
Średnie	18	39	34	8	263
Wyższe	21	43	30	6	261
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	21	41	30	8	216
Prac.umysł.niż.szczębla	9	43	38	11	80
Pracownicy fiz.- umysł.	15	45	40	0	20
Robotnicy	30	32	25	13	56
Rolnicy	12	34	41	13	184
Prywatni przedsiębiorcy	26	38	29	8	80
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	15	44	32	10	146
Pozostali niepracujący	30	30	30	10	10
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 750 tys.zł	12	38	35	15	115
750 tys. - 1249 tys.	14	31	42	12	169
1250 tys. - 1749 tys.	21	39	31	9	117
1750 tys. - 2249 tys.	19	41	34	6	124
2250 tys. i powyżej	22	45	26	6	233
Ocena własnych war. mater.					
Złe	19	36	34	11	250
Średnie	17	39	34	11	300
Dobre	19	42	31	8	243
Zainteresowanie polityką					
Duże	23	47	26	4	337
Średnie	15	33	37	15	384
Małe lub żadne	10	32	46	13	72
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	29	46	19	6	63
Raz w tygodniu	17	40	33	11	533
Kilka razy w roku	17	36	38	9	151
W ogóle nie uczestniczy	23	32	39	7	44
Poglądy polityczne					
Lewica	13	38	40	8	167
Centrum	18	31	40	12	238
Prawica	21	46	27	6	327
Trudno powiedzieć	15	37	23	25	60

Tabela 2. Czy jest Pan(i) zadowolony(a) z tego, że Pana(i) gmina miałyby znaleźć się właśnie w tym powiecie? 1 - Zdecydowanie tak; 2 - Raczej tak; 3 - Raczej nie; 4 - Zdecydowanie nie

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	57	26	6	6	4	761
Płeć						
Mężczyźni	59	25	6	6	4	681
Kobiety	48	33	10	6	4	80
Wiek						
do 34 lat	57	26	4	5	7	91
35-44	56	26	6	7	5	297
45-54	56	26	10	6	3	195
55-64	64	25	3	6	2	137
65 lat i więcej	51	29	5	5	10	41
Miejsce zamieszkania						
Wieś	53	29	7	6	4	493
Miasto do 20 tys.	65	20	7	6	2	86
od 21 do 100 tys.	66	17	4	9	4	101
101 tys.i więcej mieszk.	67	23	2	2	5	81
Wykształcenie						
Podstawowe	48	31	8	8	4	119
Zasadnicze zawodowe	55	31	6	4	4	139
Średnie	56	25	7	6	5	248
Wyższe	65	21	4	6	4	254
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	60	24	6	7	4	211
Prac.umysł.niż.szczębla	55	26	9	7	3	76
Pracownicy fiz.- umysł.	56	28	11	6	0	18
Robotnicy	56	35	2	2	6	54
Rolnicy	54	27	7	6	6	174
Prywatni przedsiębiorcy	54	27	9	7	3	74
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	62	24	3	7	4	143
Pozostali niepracujący	50	20	10	10	10	10
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 750 tys.zł	54	27	7	4	8	113
750 tys. - 1249 tys.	49	33	8	6	4	158
1250 tys. - 1749 tys.	55	28	6	6	4	112
1750 tys. - 2249 tys.	66	23	5	3	2	121
2250 tys. i powyżej	63	22	4	8	3	225
Ocena własnych war. mater.						
Złe	55	26	8	7	5	237
Średnie	56	29	6	5	3	287
Dobre	61	23	5	7	5	237
Zainteresowanie polityką						
Duże	64	22	5	6	3	327
Średnie	53	28	7	6	5	371
Małe lub żadne	49	33	10	5	3	63
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	64	28	3	3	2	61
Raz w tygodniu	57	27	6	7	4	512
Kilka razy w roku	56	25	8	5	6	146
W ogóle nie uczestniczy	58	23	8	5	8	40
Poglądy polityczne						
Lewica	53	33	6	4	4	161
Centrum	58	27	6	6	4	233
Prawica	62	22	6	7	3	310
Trudno powiedzieć	45	27	7	11	11	56

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, utworzenie powiatów jest potrzebne czy też niepotrzebne? 1 - Potrzebne; 3 - Niepotrzebne (%)

RADNI '94	1	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	52	40	8	761
Płeć				
Mężczyźni	54	38	7	681
Kobiety	34	56	9	80
Wiek				
do 34 lat	59	34	6	91
35-44	48	45	7	297
45-54	48	43	9	195
55-64	58	35	7	137
65 lat i więcej	67	26	7	41
Miejsce zamieszkania				
Wieś	44	47	9	493
Miasto do 20 tys.	63	35	2	86
od 21 do 100 tys.	65	28	7	101
101 tys.i więcej mieszk.	70	22	8	81
Wykształcenie				
Podstawowe	48	42	10	119
Zasadnicze zawodowe	42	48	10	139
Średnie	49	45	6	248
Wyższe	62	31	7	254
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	60	34	6	211
Prac.umysł.niż.szczebła	56	39	5	76
Pracownicy fiz.- umysł.	45	50	5	18
Robotnicy	57	36	7	54
Rolnicy	38	52	10	174
Prywatni przedsiębiorcy	49	43	9	74
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	57	35	8	143
Pozostali niepracujący	60	30	10	10
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 750 tys.zł	44	47	9	113
750 tys. - 1249 tys.	48	44	8	158
1250 tys. - 1749 tys.	44	46	9	112
1750 tys. - 2249 tys.	64	31	5	121
2250 tys. i powyżej	57	36	7	225
Ocena własnych war. mater.				
Złe	47	44	10	237
Średnie	51	43	6	287
Dobre	59	33	7	237
Zainteresowanie polityką				
Duże	57	38	5	327
Średnie	49	42	9	371
Małe lub żadne	43	43	14	63
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	73	24	3	61
Raz w tygodniu	52	40	8	512
Kilka razy w roku	46	46	8	146
W ogóle nie uczestniczy	41	48	11	40
Poglądy polityczne				
Lewica	37	57	6	161
Centrum	50	40	10	233
Prawica	60	32	7	310
Trudno powiedzieć	55	38	7	56

Tabela 4. W jaki sposób powinni być wybierani burmistrzowie i wójtowie gmin. Czy: 1 - przez mieszkańców w wyborach bezpośrednich; 2 - przez rady gmin

			(%)	
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	39	58	3	792
Płeć				
Mężczyźni	38	59	3	707
Kobiety	44	54	2	85
Wiek				
do 34 lat	41	55	3	92
35-44	42	55	3	314
45-54	40	59	1	202
55-64	31	65	4	142
65 lat i więcej	33	67	0	42
Miejsce zamieszkania				
Wieś	38	59	3	511
Miasto do 20 tys.	49	47	5	88
od 21 do 100 tys.	37	61	2	103
101 tys.i więcej mieszk.	34	63	2	90
Wykształcenie				
Podstawowe	27	70	2	125
Zasadnicze zawodowe	38	57	5	143
Średnie	43	56	1	262
Wyższe	41	55	4	261
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	45	52	3	216
Prac.umysł.niż.szczębła	40	59	1	80
Pracownicy fiz.- umysł.	40	60	0	20
Robotnicy	38	59	4	56
Rolnicy	37	61	2	183
Prywatni przedsiębiorcy	38	59	4	80
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	32	64	4	146
Pozostali niepracujący	50	50	0	10
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 750 tys.zł	37	60	3	115
750 tys. - 1249 tys.	40	57	3	168
1250 tys. - 1749 tys.	32	64	3	117
1750 tys. - 2249 tys.	42	54	4	124
2250 tys. i powyżej	41	57	2	233
Ocena własnych war. mater.				
Złe	40	57	3	249
Średnie	39	58	3	300
Dobre	38	60	2	243
Zainteresowanie polityką				
Duże	40	58	2	337
Średnie	37	59	4	383
Małe lub żadne	43	56	1	72
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	32	65	3	62
Raz w tygodniu	38	60	3	533
Kilka razy w roku	44	54	2	151
W ogóle nie uczestniczy	48	48	5	44
Poglądy polityczne				
Lewica	43	54	2	168
Centrum	39	59	2	238
Prawica	38	59	3	325
Trudno powiedzieć	33	60	7	60